

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, Заслуженого діяча науки і техніки України Олексія Юрійовича Дрозда на дисертацію Гордієнка Артура Вікторовича «Адміністративно-правові засади механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Аналіз тексту дисертації, анотації та наукових публікацій, зарахованих за темою дисертації, дає підстави зробити висновок про актуальність теми, за якою виконано дисертацію, належний ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у роботі, їх вагоме значення для науки і практики, а також про вирішення в дисертації фундаментальних проблем у сфері охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України.

1. Обрана автором дисертації тема для дослідження є дійсно актуальною з огляду на ті виклики, з якими зіштовхнулась Україна в умовах повномасштабного воєнного вторгнення, зростаючого рівня загрози в повітряному просторі України, а також необхідності вирішення транскордонних і глобальних проблеми забруднення атмосферного повітря.

Безпека атмосферного повітря та повітряного простору є однією із основних складових національної безпеки, відтак, держава має вжити всіх необхідних і достатніх заходів для того, щоб забезпечити екологічно сприятливі умови для громадян і збереження природних ресурсів. У свою чергу, це вимагає: розробку та впровадження стратегічних планів збереження природних ресурсів, лісів, водних систем і інших природних екосистем; впровадження ефективних механізмів контролю та нагляду за використанням природних ресурсів, включаючи впровадження сучасних технологій та стандартів; розробку та впровадження стратегій зменшення викидів та іншого забруднення, включаючи регулювання викидів промислових підприємств; запровадження стандартів екологічної безпеки для різних галузей економіки та суспільних сфер; впровадження економічних механізмів, що сприяють сталому виробництву та споживанню; заохочення використання відновлюваних джерел

енергії та технологій, які мають менший вплив на навколишнє середовище; впровадження механізмів громадської участі в прийнятті рішень, пов'язаних з екологічними питаннями шляхом забезпечення доступу до інформації про стан навколишнього середовища та екологічних проектів; розробку та впровадження в національну правову систему більш ефективних механізмів забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору, які враховують специфіку воєнного стану, як особливого правового режиму, а також ті завдання, які постануть перед Україною в період післявоєнної відбудови та відновлення, а також інтеграції у єдиний спільний європейський простір. Науковому обґрунтуванню саме таких механізмів, стратегій і планів присвячено дисертацію А.В.Гордієнка, що свідчить про її актуальність та практичну значимість.

Актуальність обраної автором теми дисертаційного дослідження підтверджується також і тим, що не зважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених, по-перше, висвітленню генези нормативно-правового регулювання охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України; по-друге, характеристиці окремих адміністративно-правового статусу суб'єктів охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України; по-третє, дослідженню адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору; по-четверте, адміністративно-правовим засадам відповідальності за порушення порядку використання повітряного простору тощо, на сьогодні все ще залишається значне коло питань, щодо яких серед адміністративістів так і не було досягнуто єдності наукових поглядів. Відтак, питання визначення та науково-теоретичного обґрунтування найбільш перспективних напрямів підвищення ефективності адміністративно-правового механізму охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору саме в умовах воєнного стану на сьогодні слід визнати вельми актуальними та своєчасними.

Ці та інші аргументи підтверджують актуальність, теоретичну та практичну значимість обраної А.В.Гордієнком теми дисертаційної роботи, яка спрямована на теоретичне узагальнення й нове вирішення наукової проблеми,

що виявляється у визначенні на підставі аналізу доктринальних та нормативних джерел моделі адміністративно-правового механізму охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України.

Про актуальність обраної теми дисертаційного дослідження А.В.Гордієнка свідчить також **його зв'язок з науковими програмами, планами, темами, грантами.** Дослідження виконано у відповідності до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., затверджених Національною академією правових наук України 03.03.2016 р., а його зміст корелюється із Концепцією зменшення обсягів викидів важких металів в атмосферне повітря, Концепцією реалізації державної політики щодо скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, які призводять до підкислення, евтрофікації та утворення приземного озону, Програмою розвитку державної системи використання повітряного простору України, вимогами Законів України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р.», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій», Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», Національної стратегії у сфері прав людини, Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр., Концепції розвитку електронної демократії в Україні та ін.

Таким чином, викладене вище свідчить, що обрана А.В.Гордієнком тема для дослідження і поставлена мета присвячені дійсно актуальній проблемі, вирішення якої допоможе обґрунтувати новітні теоретико-правові та інституційні аспекти підвищення ефективності адміністративно-правового механізму охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Вивчення дисертації та наукових публікацій А.В.Гордієнка засвідчують логічність структури дослідження, що надало можливість здобувачеві визначити мету, об'єкт, предмет і завдання роботи та всебічно й повно проаналізувати задекларовану тему. Зокрема, основна мета, яку ставив перед собою автор, полягає у визначенні на підставі аналізу доктринальних та

нормативних джерел проблематики розуміння моделі адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України.

Визначена мета дослідження деталізована у завданнях, які, своєю чергою, дозволили окреслити об'єкт та предмет дослідження. Зокрема, об'єктом дослідження визначено суспільні відносини, які виникають у зв'язку з функціонуванням адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України, а предметом – адміністративно-правові засади механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України.

Дисертантом проаналізовано значну кількість джерел (381 найменування). При цьому слід відмітити, що в списку використаних джерел наведені наукові праці теоретичного змісту, дослідження практиків. Це свідчить про те, що в дисертації приділена увага як теоретичним, так і практичним аспектам досліджуваної теми. Автор дисертації уважно поставився до аналізу джерел теоретичного характеру – в дисертації представлено аналіз значної кількості таких джерел. Полемізуючи з адміністративістами на сторінках дисертації, автор обґрунтовує власні наукові концепції, дефініції, висновки, узагальнення. І тут дуже добре прослідковується вдалість вибору ним методів і прийомів наукового дослідження. Ґрунтовний аналіз робіт інших науковців і правильно обрана методика наукового дослідження дали можливість автору вирішити наукову задачу, визначити та обґрунтувати дійсно перспективні напрями підвищення ефективності адміністративно-правового механізму охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України.

Викладене дає підстави стверджувати, що дисертація А.В.Гордієнка виконана на високому науковому рівні.

3. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація А.В.Гордієнка є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексним науковим дослідженням, що присвячене визначенню моделі адміністративно-правового механізму

забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України. У результаті проведеного дослідження обґрунтовано ряд концептуальних теоретичних та практичних положень, наукових висновків, узагальнень та пропозицій, що відповідають змістовним ознакам наукової новизни. Зокрема, уперше: обґрунтовано взаємозв'язок безпеки повітряного простору та безпеки атмосферного повітря; акцентовано на необхідності запровадження до національної правової системи категорії «атмосферний простір»; аргументовано доцільність класифікації суб'єктів адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України; відображено структуру адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України; виділено основні групи інструментів адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору.

Також було удосконалено: визначення науково-практичного підходу до розуміння безпеки атмосферного повітря та безпеки повітряного простору; наукові підходи до класифікації фінансових інструментів адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору; наукові підходи до класифікації принципів контролю у сфері охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору.

Подальшого розвитку набули: обґрунтування дефініції «фінансових інструментів адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору»; тлумачення «контролю» у сфері охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору; підходи до класифікації контролю у сфері охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору; аргументація подальшої правотворчої діяльності із розробки та прийняття Екологічного (Природоресурсного) кодексу, Закону «Про охорону атмосферного повітря та повітряного простору».

З позитивного боку слід відзначити високий рівень обґрунтованості теоретичних положень роботи. Так, наприклад, в результаті проведеного дослідження автор доходить висновку, що окремим елементом

адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору слід вважати принципи такого статусу, оскільки принципи є тими основоположними, відправними ідеями, концептом, що визначають побудову усього адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору та їхньої діяльності. При цьому слід погодитись із твердженням дисертанта, що сьогодні в адміністративно-правовому законодавстві чітко та системно не закріплено принципів формування правового статусу суб'єктів механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору, що є актуальним напрямом подальшого удосконалення правового регулювання. Слід відмітити, що дисертант не лише окреслює певну наукову проблему, але й формулює власний підхід до її розв'язання. У даному випадку мова йде про запропоновану ним систему принципів суб'єктів адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору, до яких ним було віднесено верховенство права, рівність, відкритість, прозорість, публічність та інші.

Такою, що заслуговує на увагу, є розроблена дисертантом система інструментів адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору. Зокрема, усі ці інструменти він пропонує диференціювати на три основні групи; 1) правові та регуляторні; 2) економічні (фінансові); 3) адміністративні та управлінські. При цьому акцентується увага, що всі ці інструменти активно використовуються як в розвинених, так і в країнах з економікою, що формується.

Цілком підтримуємо обґрунтований в дисертації висновок про те, що адміністративна відповідальність у сфері охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору характеризується такими основними ознаками: є особливою публічно-правовою формою реагування держави на адміністративні правопорушення у сфері охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору; встановлюється лише за вчинення тих адміністративних проступків, які справляють негативний антропогенний вплив на атмосферне повітря та

повітряний простір; норми адміністративно-деліктного законодавства у сфері охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору передбачені не лише КУпАП, але й іншими нормативно-правовими актами, зокрема Повітряним кодексом; виражається у застосування до суб'єктів, винних у вчиненні адміністративних проступків у сфері охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору адміністративного примусу у вигляді конкретних адміністративних покарань, передбачених санкціями порушених норм; передбачає обов'язок нести несприятливі наслідки, пов'язані із застосуванням заходів адміністративної відповідальності; передбачає застосування до винного суб'єкта як адміністративних стягнень; має за мету відновлення природного стану атмосферного повітря та повітряного простору, відшкодування заподіяної матеріальної шкоди, завданої державі та суспільству.

Загалом у дисертації запропоновано та належним чином обґрунтовано значну кількість нових теоретичних підходів, висновків та узагальнень, а також сформульовано авторські дефініції цілої низки термінів і понять. При цьому слід відмітити, що висновки, викладені в дисертації, стосуються не лише змісту дефініцій досліджуваних понять, а мають також і практичне значення, оскільки ґрунтуються на результатах виявлення проблем у сфері охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору в умовах воєнного стану. Проведена А.В. Гордієнком науково-дослідна робота є результатом його власних напрацювань, вдалою спробою визначити найбільш перспективні напрями підвищення ефективності адміністративно-правового механізму охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України в умовах воєнного стану, а також у період післявоєнної розбудови.

4. Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість отриманих результатів дослідження, сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи А.В. Гордієнка не викликають суттєвих зауважень. Висновки в дисертації сформовано відповідно до отриманих результатів, вони мають вагому аргументацію, свідченням чого є використана методологія дослідження, яка ґрунтується на сукупності

загальнонаукових та спеціальних методів (діалектичного, історико-правового, формально-догматичного, системно-структурного, логіко-нормативного, порівняльно-правового та інших). Робота виглядає органічною і своєчасною, адже є прикладом результативного використання сучасної методології для найбільш успішного досягнення мети дисертаційного дослідження.

Розв'язання визначених у вступі завдань базується на результатах аналізу широкого кола джерел, які репрезентують вітчизняну і західну політичну науку. Зокрема, теоретико-методологічну основу дисертації становлять фахові праці вітчизняних науковців, у яких досліджувались загальні питання адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини: А.І. Берлача, Ю.П. Битяка, Ю.А. Волкової, Є.А. Гетьмана, В.В. Доненка, О.Ю. Дрозда, О.Ю. Дубинського, Н.Ю. Задираки, Л.О. Золотухіної, Н.В. Коваленко, Т.О. Коломоець, Д.В. Лученка, Р.В. Миронюка, В.Г. Чорної та ін.; а також комплексні дослідження, присвячені визначенню проблематики атмосферного повітря та повітряного простору як об'єкта адміністративно-правової охорони, зокрема таких учених, як В.І. Андрейцев, А.О. Борисенко, Л.В. Горбайчук, О.С. Заржицький, В.А. Зуєв, Р.С. Кіріна, В.В. Костицький, В.В. Ладиченко, Я.В. Лазур, Ю.О. Легеза, О.О. Сурілова, Ю.С. Шемшученко та ін.

Нормативну основу роботи становлять Конституція України, акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, міжнародні нормативно-правові акти, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, у сфері розгляду та вирішення адміністративних спорів, законодавство зарубіжних держав, а емпіричну – статистичні дані, акумульовані Державною службою статистики України за період 2019–2025 рр., інформація Єдиного державного реєстру судових рішень України та офіційних електронних ресурсів суб'єктів публічного адміністрування.

Отже, є всі підстави стверджувати, що результати дисертаційного дослідження А.В. Гордієнка, які винесено на захист, виконано на високому методологічному рівні. Вони достатньо аргументовані, обґрунтовані, логічні та переконливі.

5. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації мають як теоретичний, так і прикладний зміст, що підтверджується актами про впровадження результатів дисертаційного дослідження (подані у додатках до дисертації), які можуть бути використані: у науково-дослідній діяльності (для подальшого розроблення теоретичних і прикладних проблем реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України); у правотворчій та правозастосовній діяльності (результати дослідження містять низку пропозицій щодо внесення змін до чинного адміністративного законодавства, викладені рекомендації можуть бути використані для підвищення ефективності практичної діяльності суб'єктів правозастосування у цій сфері); у навчальному процесі (у викладанні студентам закладів вищої освіти дисциплін «Адміністративне право України», для підготовки відповідних підрозділів підручників і навчальних посібників та під час розробки навчальних посібників, підручників тощо).

6. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація А.В. Гордієнка викладена українською мовою та має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України. Структура дисертації дозволила всебічно і повно проаналізувати питання, які визначені як мета і завдання дослідження. Автор правильно визначив мету та завдання дослідження, обрав відповідну методику його проведення. При цьому сформульовані завдання достатньо відображені у змісті роботи та висвітлені у висновках.

Дисертація містить анотацію, список публікацій, зміст, вступ, 4 розділи, які містять 11 підрозділів, висновки, список використаних джерел і додатки.

Анотація в стислій формі відображає основні тези дослідження, викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувача, у яких висвітлено основні результати дослідження.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, схарактеризовано ступінь наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету дослідження, окреслено поставлені завдання наукового

пошуку, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, описано використані методи пізнання, емпіричну та нормативно-правову базу, аргументовано наукову новизну отриманих результатів, зазначено інформацію щодо апробації матеріалів дисертації та її структуру.

Кожен з розділів та підрозділів роботи містить результати, що становлять науковий інтерес. Так, у першому розділі «Методологічні засади дослідження механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України» дисертант аналізує «забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору» як об'єкт адміністративно-правової охорони; визначає сутність та з'ясовує структуру адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору; детально аналізує нормативно-правове регулювання механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору.

Другий розділ роботи «суб'єкти адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України» присвячений характеристиці системи суб'єктів адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору; визначенню поняття та обґрунтуванню структури адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору; дослідженню участі громадськості в публічному управлінні у сфері охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору.

У третьому розділі роботи «Інструменти адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України» дисертант детально аналізує сутність та види інструментів адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору; дає характеристику фінансовим та контрольно-наглядовим інструментам адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору.

Четвертий розділ роботи «Напрями удосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки

повітряного простору України» присвячено дослідженню зарубіжного та світового досвіду реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору; визначенню напрямів забезпечення ефективності адміністративно-правового механізму охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України.

Після кожного розділу й дисертації загалом сформульовано висновки, у яких висвітлено зміст розглянутих питань. Висновки відповідають отриманим результатам, мають належну аргументацію та високий рівень достовірності. Зміст дисертації в цілому характеризується досить виваженим підходом до розроблення відповідних дефініцій, що дозволило автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем, пов'язаних із формуванням нової концепції розвитку адміністративно-правового механізму охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору.

Зазначене дає підстави стверджувати, що дисертація А.В.Гордієнка відповідає встановленим вимогам і є завершеною науковою працею, результати якої виконують актуальне наукове завдання – визначення на підставі аналізу доктринальних та нормативних джерел моделі адміністративно-правового механізму охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України. У результаті проведеного дисертаційного дослідження автором сформульовано ряд висновків, спрямованих на удосконалення адміністративного законодавства та практики його застосування. Мета дослідження досягнута, завдання роботи виконані.

7. Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційної роботи, висвітлені у 18 наукових статтях, що опубліковані у виданнях, які визнані як фахові з юридичних наук категорії Б, у 3 статтях – у зарубіжних наукових виданнях, що індексуються у наукометричних базах Web of Sciences та Scopus, а також у 10 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, конгресах. Аналіз змісту цих публікацій дозволяє дійти висновку про те, що в них повною мірою відображені

результати дослідження, наведені в кожному із чотирьох розділів дисертації.

Це дозволяє вважати, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертації належно пройшли апробацію, а дисертантом в повній мірі було виконано відповідні вимоги, які висуваються МОН України.

8. Оформлення дисертаційної роботи А.В.Гордієнка відповідає встановленим вимогам. Зміст анотації є ідентичними основним положенням дисертації. Дослідження має логічну структуру, збережено послідовність викладу матеріалу, не порушений зв'язок між структурними частинами, які розміщено у порядку градації, матеріали розділів супроводжуються ґрунтовними висновками. Загальна структура роботи в цілому є внутрішньо узгодженою, логічною, послідовною, раціональною, обґрунтованою предметом, метою та завданнями дослідження, що дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором.

Дисертацію вигідно характеризує науковий стиль викладу державною мовою, який, у той же час, не перенавантажений занадто складними вербальними конструкціями. Дисертація у цілому свідчить про вільну орієнтацію автора в науці адміністративного права та добру обізнаність у науковій літературі й законодавстві, що відповідає високому рівню наукової кваліфікації. Висновки і пропозиції дисертанта ґрунтуються на достатній науковій платформі, що дає підстави визнати дослідження самостійним і завершеним. Більшість висновків дисертанта науково обґрунтовані й оригінальні, сприяють перегляду усталених догм.

9. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження А.В.Гордієнка може бути рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування досліджень за цим напрямом.

10. Відсутність порушень академічної доброчесності. Проаналізувавши зміст дисертації, можна констатувати, що автором дисертації дотримано вимоги академічної доброчесності повною мірою. Дисертація містить посилання на

використані в її тексті джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень та відомостей. Надано повну інформацію про результати наукової діяльності й використані методики досліджень. У дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикацій, фальсифікацій та інших порушень академічної доброчесності.

Констатуючи, дисертація А.В.Гордієнка є самостійним, завершеним, комплексним науковим дослідженням, в якому повною мірою розкрита його тема, досягнута мета, яка перед ним висувалась, та вирішені всі задачі, які ставив перед собою автор. Відповідно, відгук про дисертацію позитивний. Дисертація відповідає вимогам, які висувуються до такого роду наукових праць – і щодо змісту, і щодо оформлення.

11. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу А.В. Гордієнка, необхідно звернути увагу на деякі дискусійні питання, які потребують, на нашу думку, додаткової аргументації або пояснень під час захисту:

1. У підрозділі 2.1. дисертації автор досить детально аналізує окремі структурні компоненти системи суб'єктів публічного управління у забезпеченні охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору. Однак, на нашу думку, дисертант не достатньо уваги приділяє дослідженню правового статусу Державної екологічної інспекції України, з огляду на ту важливу роль, яка їй відводиться в механізмі забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору в Україні, зокрема й в умовах воєнного стану.

2. Дисертант у своїй роботі досить часто оперує таким поняттям, як «природно-ресурсний потенціал», при цьому підкреслюючи доцільність його визначення як об'єкта здійснення публічного управління. У цілому підтримуючи такий підхід дисертанта, з негативного боку все ж таки слід відмітити відсутність у роботі окремого підрозділу, присвяченого характеристиці сутності зазначеної адміністративно-правової категорії, а також визначенню її співвідношення з такими об'єктами, як «природні ресурси», «природний об'єкт», «природний комплекс».

3. У підрозділі 2.3. роботи, аналізуючи участь громадськості в публічному управлінні у сфері охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору, дисертант доходить висновку, що «найбільш дієвою формою залучення громадськості до сфери забезпечення збереження та відновлення природних ресурсів є проведення природоохоронних акцій». Такий висновок варто визнати дискусійним, оскільки більш дієвим та конструктивним способом налагодження комунікативних зв'язків між громадськістю та владою традиційно вважається розвиток двосторонньої співпраці та діалогу.

4. Характеризуючи інструменти адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору (розділ 3), дисертант обґрунтовує доцільність їх диференціації на дві великі групи: фінансові та контрольно-наглядові. Однак, такий поділ видається дещо обмеженим, оскільки ним не охоплюються такі важливі і дієві адміністративні інструменти, як попереджувальні, реєстраційні та деякі інші, які за своїм змістом і призначенням цілком можуть бути виокремлені в самостійні групи.

5. У якості недоліку також варто виділити відсутність у дисертаційному дослідженні окремого підрозділу, присвяченого характеристиці особливостей реалізації контрольно-наглядових інструментів адміністративно-правового механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору в умовах воєнного стану, а також у період післявоєнної відбудови України, що наразі є вельми актуальним.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що висловлені вище зауваження стосуються переважно спірних, дискусійних проблем. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, яка носить самостійний і творчий характер, має наукову і практичну цінність, є самостійним завершеним комплексним дослідженням актуальної теми і новим вирішенням конкретного наукового завдання. Зроблені дисертантом висновки та узагальнення, сформульовані пропозиції та рекомендації сприяють розвитку науки адміністративного права, а наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує складність і актуальність досліджуваної теми та власний підхід до її розгляду дисертантом.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

У дисертації Гордієнка Артура Вікторовича отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання. Вона є самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка виконана ним особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених ним досліджень, що мають важливе значення для розвитку науки адміністративного права. Структура та зміст дисертації відповідають її назві, а основні наукові положення, висновки та рекомендації, характеризуються новизною, достовірністю, достатньою повнотою їх викладення.

На підставі вказано вище можна зробити висновок, що дисертація Гордієнка Артура Вікторовича на тему «Адміністративно-правові засади механізму забезпечення охорони атмосферного повітря та безпеки повітряного простору України» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, а також вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, а її автор – Гордієнко Артур Вікторович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
керівник Департаменту
організації забезпечення діяльності
Бюро економічної безпеки України**

Олексій ДРОЗД